

О. В. Алейнікова,

к. е. н., доцент, професор кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки,
Класичний приватний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто еволюцію поглядів на категорію "фіскальна політика" в трактуванні основних економічних шкіл. Досліджено основні джерела формування державного бюджету, представлено взаємозв'язок державних витрат і податків, їх вплив на сукупний попит, темпи економічного зростання, зайнятість населення, рівень інфляції.

The evolution of looks is considered to the category "fiscal policy" in interpretation of basic economic schools. The basic sources of forming of the state budget are research, intercommunication of the government expenses and taxes, their influence on the aggregate demand, rates of the economy growth, employment of population, rate of inflation, is presented.

Ключові слова: дискреційна фіскальна політика, вбудовані стабілізатори, державні доходи, витрати, сукупний попит і пропозиція.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Засновницькі дослідження проблем формування ефективної фіскальної політики, а також можливостей її впливу на формування державного бюджету, широко представлені в роботах таких економістів, як У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, П. А. Самуельсон, М. Фрідмен, До. Р. Макконнелл, С. А. Брю, Дж. Долан, Д. Ліндсей, С. Фішер, Р. Дорнбуш та інші. У своїх працях учені надають істотне значення розумінню теоретичних підходів до аналізу фіскальної політики як основного чинника впливу на державне регулювання ринкової економіки за допомогою маніпулювання державним бюджетом, його доходами та витратами.

Основні показники фіскальної сфери як складника макроекономічної політики, що впливають на соціально-економічний розвиток країни, розглянуто у працях С.М. Соломенко, І.О. Лютого, В.М. Мельник, О.Д. Василика, К.І. Швабій, І.Я. Чугонова, П.В. Мельник та інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження теоретичних основ та складних проблем фіскальної політики шляхом обґрунтування теоретичних засад й розгляду можливих варіантів її удосконалення як способу наповнення державного бюджету.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Конкретними інструментами проведення державної економічної політики виступають, насамперед, такі фіскальні важелі впливу, як податки, державні витрати, трансферти. За допомогою фіскальних інструментів держава здатна змінювати величину та спрямованість грошових потоків згідно з поставленими цілями.

Одним із головних завдань економіки України є розробка комплексу пріоритетних рішень і розподіл обмежених фінансових ресурсів так, щоб ефективно реалізувати навіть ті рішення, які можуть вважатися непріоритетними. Діапазон структурного маневру, необхідного для організації ефективного розвитку, залишається досить вузьким як з

позицій його ресурсного обмеження, так і в аспекті управління — заходів економічної фіскальної політики. Зміна функціональної різноманітності господарства, зростання організаційного і соціально-правового потенціалу поза зв'язком з активною фіскальною політикою, що підтримує появу нових економічних форм життя, призводить до негативного результату. Отже, актуальним питанням економічних перетворень, повинно стати стійке забезпечення найбільш високих темпів економічного зростання, мінімізації рівня інфляції і, як наслідок, підвищення рівня життя населення країни.

РЕЗУЛЬТАТИ

Суттєве значення має проблема формування і відповідно реалізації ефективної фіскальної політики, яка дозволяла б, з одного боку — найраціональніше оптимізувати доходи держави, використовуючи належні джерела їх отримання, а з іншого боку — передбачити обґрунтоване використання державних коштів.

Слід зазначити, що під фіскальною політикою завжди розуміється вплив держави на економічну кон'юнктуру за допомогою зміни обсягу державних витрат оподаткування. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на існування двох базових інструментів проведення фіскальної політики — бюджету і податків, які знаходяться в тісному взаємозв'язку. Ефективна фіскальна політика повинна відповісти на питання, що пов'язані зі встановленням максимально припустимого рівня податкового навантаження, його росту або зниження, з метою забезпечення оптимального прибуткового ефекту оподаткування, дотримуючись при цьому інтересів як платників податків, так і держави. Також треба створити необхідні умови для розвитку підприємницької активності, ліквідації тіньової економіки, мінімізації рівня інфляції, стабільного економічного зростання і поліпшення рівня життя населення країни.

У сучасній економічній літературі особлива увага приділяється проблемам формування ефективної фіскальної політики держави, в якій, з одного боку, визначаються ос-

новні напрями розподілу і використання фінансових ресурсів держави, а з іншої — методи фінансування і основні джерела поповнення державного бюджету. Кожен учений має особисте трактування поняття фіскальної політики, приділяючи увагу вирішальній ролі тих або інших типів й інструментів фіскальної політики держави.

Один із перших представників класичної економічної школи, У. Петті у своєму "Трактаті про податки та збори" відводив важливу роль податкам і їх впливу на національну економіку як єдиного цілого, а також підкреслював, що "найкращим податком є повна відсутність яких-небудь податків".

Представники також класичного напрямку — А. Сміт в праці "Дослідження про природу й причини багатства народів" та Д. Рікардо у вченні "Початки політичної економії і податкового обкладення" — слідували теорії нейтралітету діючих податків, а також вважали, що податки є одним із видів державних доходів, які потрібні для того, щоб покрити витрати на утримання державного уряду. При цьому яка-небудь інша роль, наприклад, державне регулювання економіки, страховай платежі, плата за різні послуги, податкам не відводилася. На думку А. Сміта, якщо в умовах ринкової економіки доля прямих прибутків держави, зокрема від державної власності, значно знижується, то суттєвим джерелом заповнення вище вказаних витрат повинні стати податкові надходження. У свою чергу, витрати, необхідні для фінансування інших видатків, таких як будівництво і утримання доріг, судових установ, повинні відшкодовуватися за рахунок мит і зборів, які сплачують зацікавлені в цьому особи. Також представники класичної школи вважали, що податки носять безвідплатний характер, отже збори і мита не повинні розглядатися в якості податків [1, с. 18].

Слід зазначити, що А. Сміт в "Дослідженні про природу й причини багатства народів" описав систему основних принципів оподаткування, які залишаються актуальними на теперішній час, а також поклав в основу своєї теорії ідею про невтручання держави в економіку і розглядав податки в першу чергу як джерело поповнення державного бюджету, допускаючи використання податків лише для підтримки національного виробництва. Д. Рікардо дотримувався думки про те, що податки повинні використовуватися винятково у фіскальних цілях, і трактував податки як джерело неминучого зла, що перешкоджає безповоротному процесу освіти і накопиченню капіталу.

Згідно концепції У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, фіскальна політика виступає тільки як інструмент, за допомогою якого відбувається фінансове забезпечення виконання державою своїх функцій, але не як стабілізаційна політика. Класична концепція базується на рикарданській рівності, згідно з якою фіскальний вплив викликає перерозподіл грошових коштів між державним і приватним сектором економіки внаслідок дії ефекту "витіснення" при нейтральності грошей, а не зміни величини валового внутрішнього продукту.

На противагу класичному напрямку виступало кейнсіанство, представником якого був англійський економіст Дж. Кейнс. У праці "Загальна теорія зайнятості, відсотку та грошей" Дж. Кейнс підкреслював, що сучасна ринкова економіка недосягнула і не може забезпечити стійкий розвиток на рівні повної зайнятості населення, тому необхідне державне регулювання економіки з метою стабілізації економічного зростання і забезпечення повної зайнятості. Одним з інструментів державного регулювання виступає фіскальна політика, що здійснює вплив на стан економіки за допомогою маніпулювання державними доходами і видатками. У свою чергу, здійснення державних витрат відбувається за рахунок коштів державного бюджету, основним джерелом формування і поповнення якого виступають податки. На думку Дж. Кейнса, податки є найважливішим важелем регулювання ринкової економіки. Згідно економічної теорії Дж. Кейнса, недостатній попит викликає безробіття, а надмірний веде до інфляції. Фіскальна політика спрямована на стимуляцію попиту й пропозиції в періоди спаду економічної активності шляхом збільшення державних закупівель і скорочення податків, таким чином, звільняючи для витрачання великий дохід, який може бути використаний на розсуд уряду, а також на корекцію надмірного росту за допомогою зворотних заходів [1, с. 18].

Однією із важливих умов теорії Дж. Кейнса стала залежність економічного росту від достатності грошових

збережень тільки в умовах повної зайнятості. Якщо цього немає, то великі збереження заважають економічному росту, оскільки стають пасивним джерелом доходів, не вкладаються у виробництво, а тому надлишкові збереження необхідно вилучати за допомогою податків. А для цього необхідно державне втручання, направлене на вилучення за допомогою податків доходів та фінансування за рахунок цих коштів інвестицій, а також поточних державних витрат.

Відповідно до кейнсіанської теорії, податки діють в економічній системі як "вбудовані механізми гнучкості". Прогресивні податки, на його думку, відіграють позитивну роль. Будучи невід'ємною частиною бюджету, ця економічна категорія впливає на збалансованість в економіці. Так, зниження податкових надходжень зменшує доходи бюджету і загострює економічну нестійкість. А податки як "вбудований стабілізатор" згладжують цей процес: під час економічного підйому оподатковувані доходи зростають повільніше, ніж податкові доходи, а при кризі податок зменшується швидше, ніж зменшуються доходи. Тим самим досягається відносно стабільне соціальне становище у суспільстві. Таким чином, податкові надходження до бюджету залежать не тільки від розміру податкової ставки, але й пов'язані зі змінами величини доходів, оподатковуваних за прогресивною шкалою прибуткового оподаткування. Коливання відбуваються автоматично і більш у податкових надходженнях, ніж у рівні доходів. Англійський уряд успішно застосував теорію Дж. Кейнса на практиці перед початком першої світової війни, коли всі сили держави були спрямовані на розвиток військового промислового виробництва.

50—60-ті роки характеризуються переходом до широкої розробки теорії економічного зростання та динаміки. Від кейнсіанського статичного аналізу прихильники цієї теорії перейшли до вивчення політикою забезпечення довготривалого зростання. Представники цих теорій виходять з необхідності підтримки певних пропорцій між потребами виробництва в нових інвестиціях і фактичним обсягом заощаджень. Для досягнення такої мети вони рекомендують відповідну податкову політику, що поєднується з політикою державних витрат.

Багато вчених акцентують увагу на податках як на одному з інструментів економічного зростання. На думку П. Лезе, податки "поряд з використанням у цілях стабілізації кон'юктури більше можуть бути завданням більш стійкого та постійного зростання" [3]. В. Віттман вважає, що "через оподаткування держава може впливати на технічний прогрес, підвищуючи чи знижуючи податки, вона може прискорювати або уповільнювати розвиток економіки і таким шляхом впливати на темпи зростання" [3]. Змінюється головний мотив здійснення податкових та інших бюджетних акцій. Необхідність та масштаби стимулюючих заходів стали визначати, виходячи з наявності та величини розриву між потенційним і реальним ВВП, а не з наявності чи загрози економічної кризи. Коли розрив великий, тобто реальні виробництво та попит менші потенційних, існує можливість та необхідність проведення стимулюючих заходів, навіть якщо економіка і без цього розвивається по висхідній. Коли розрив невеликий або відсутній, стимулювання реального зростання шляхом збільшення бюджетного дефіциту призведе до інфляції, оскільки при відсутності розриву темпи реального зростання не можуть перевищувати потенційні темпи. Зазначені концепції досить далеко просунулися в розробці кейнсіанського теоретичного арсеналу порівняно з практичними рекомендаціями раннього кейнсіанства. В умовах науково-технічного підйому, все частішого прояву кризових явищ кейнсіанська теорія втручання держави по лінії досягнення "ефективного попиту" перестала відповідати вимогам економічного розвитку.

Неокласична теорія базується на перевазі вільної конкуренції та природності, стійкості економічних, а саме виробничих, процесів. Відмінність цих основних концепцій визначається неоднаковим підходом до методу державного регулювання. Відповідно до неокласичного напрямку зовнішні заходи корегування повинні перешкоджати дії закону вільної конкуренції, а тому державне втручання не повинно обмежувати ринок з його природними саморегулюючими законами, здатними без будь-якої зовнішньої допомоги досягти економічної рівноваги. У цьому полягає відмінність неокласичної теорії від кейнсіанської концепції, яка стверджувала, що динамічна рівновага не стійка, і ро-

била висновки про необхідність прямого втручання держави в економічні процеси.

Дж. Мілль, що збудував неокласичну модель, відводив державі лише непряму роль у регулюванні економічних процесів, вважаючи державу дестабілізуючим фактором із безграничним ростом її витрат [3]. Віддаючи перевагу лише грошово-кредитній політиці Центрального банку, не враховуючи бюджетної та податкової політики, неокласицисти вважають, що таким чином буде створено ефективний механізм перерозподілу доходу, який забезпечить повну зайнятість та стійке зростання національного багатства.

У неокласичній теорії, в свою чергу, широкий розвиток отримало два напрями: теорія економіки пропозиції та монетаризм. М. Фрідмен, представник монетаристської школи, робить акцент на ролі грошового сектора економіки й пропонує керуватися монетарним правилом, згідно з яким грошова маса в національній економіці повинна зростати пропорційно темпу росту економіки, що забезпечує цінову стабільність і сприяє розвитку виробництва. Категорію "фіскальна політика" М. Фрідмен не розглядав, а робив акцент на державні витрати і оподаткування, що зменшують несприятливі чинники розвитку національної економіки держави і впливає на грошове обертання за допомогою вилучення зайвої кількості грошей з обертання.

Представник Гарвардської школи економіки П. Самуельсон використовував наступну трактовку фіскальної політики — "процес встановлення державного оподаткування і державних витрат із таким розрахунком, щоб вони допомагали гасити коливання економічного циклу і вели до підтримки економіки високої зайнятості, що розвивається, вільної від надмірної інфляції і дефляції. Фіскальна політика, на його думку, що оперує податками і державними витратами, у з'єднанні із стабілізуючою грошовою політикою має на меті економіку високої зайнятості, але при цьому без інфляції цін. Влада, що здійснює фіскальну і грошово-кредитну політику, "протистоїть переважачим економічним вітрам" і тим самим допомагає забезпечити сприятливий економічний стан, при якому динамічні сили приватної ініціативи можуть мати найширші можливості для своїх дій" [1, с. 19].

У розвитку кейнсіанської теорії також з'явилися нові течії, став виникати її синтез із деякими напрямками неокласичної теорії. У неокейнсіанській теорії значне місце відведено податковим проблемам. Так, англійські економісти І. Фішер та Н. Калдор вважали необхідним розподіл об'єктів оподаткування по відношенню до споживання, оподатковуючи в даному випадку кінцеву вартість продукту, що споживається та заощадження, обмежуючись лише ставкою відсотку по вкладу. Звідси виникла ідея податку на споживання, яка була одночасно методом заохочення збережень, та засобом для боротьби з інфляцією. Гроші, які раніше призначались на купівлю споживчих товарів, могли тепер бути направлені або в інвестиції, або в заощадження, які перетворились би в капіталовкладення за допомогою тієї ж самої бюджетної політики — "вилучення надлишкових заощаджень" [3]. Довгострокові заощадження вже самі по собі стають фактором майбутнього економічного росту. Але під час спаду виробництва витрати на ринку споживання скорочуються повільніше, ніж знижуються доходи, викликаючи тим самим повальний попит, тому надходження від податку на споживання будуть достатньо високими, ніж при оподаткуванні прибутковим податком. Таким чином, податкова система не зможе відігравати роль "вбудованого стабілізатора".

Однак Н. Калдор вважав, що податок на споживання, введений за прогресивними ставками зі застосуванням пільг та знижок для окремих видів товарів (наприклад, на предмети повсякденного користування) більш справедливий, ніж фіксований податок із продажу, для людей з низькими доходами. Крім того, при порівнянні з прибутковим податком цей податок не оподатковує заощадження, необхідні для майбутнього інвестування, стимулює їх зростання.

С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі розглядають фіскальну політику в якості інструменту стабілізації національної економіки, яка реалізується за допомогою проведення урядових закупівель товарів та послуг, зокрема оборонних витрат, або ж скороченням податку на реалізацію. Усі ці заходи політики впливають на величину сукупного попиту і викликають збільшення обсягу випуску продукції, але структура цього приросту залежить від

особливостей політики, що проводиться. Таким чином, фіскальна політика представлена як сукупність урядових державних витрат і рівня оподаткування, у свою чергу, що впливають на загальний рівень державних доходів і випуск продукції й, звичайно ж, на стабілізацію національної економіки держави.

Дж. Долан, Д. Ліндсей застосовують термін "Податково-бюджетна політика" і розглядають її в якості інструмента забезпечення повної зайнятості, цінової стабільності і економічного зростання, таким чином, притримуючись кейнсіанського трактування терміну "фіскальна політика". Податково-бюджетну політику вони розуміють як систему заходів подолання економічного спаду шляхом використання державних закупівель, зміни структури оподаткування і трансфертних платежів, що у свою чергу впливає на сукупний попит.

К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю розглядають фіскальну політику як "свідоме маніпулювання податками і державними витратами, що здійснюється для зміни реального валового внутрішнього продукту і рівня зайнятості, контролю за інфляцією й стимулювання економічного зростання" [1, с. 19]. Проводячи цей аналіз, вони припускають, що фіскальна політика впливає тільки на сукупний попит і ніяк не впливає на сукупну пропозицію.

Теорія економіки пропозиції передбачає зниження податків і надання податкових пільг корпораціям, оскільки, на думку прихильників цього напрямку, високі податки стримують підприємницьку ініціативу і заторможують політику інвестування, оновлення та розширення виробництва. Другий важливий аспект теорії — обов'язкове скорочення державних витрат. Головний постулат теорії — ствердження, що найкращий регулятор ринку — сам ринок, а державне регулювання і високі податки лише перешкоджають його нормальному функціонуванню. Загальний закон формування рівня податкових ставок проголошує: широка податкова база дозволяє мати відносно невеликі ставки оподаткування, і навпаки, досить вузька податкова база окремих видів податків обов'язково передбачає їх високі ставки. Очевидно, що високі та низькі ставки податків по-різному впливають на господарські процеси та ділову активність підприємств, викликають різну реакцію по відношенню до інвестиційних процесів. У рамках теорії економіки пропозиції А. Лаффер, М. Бернс, Г. Стайн акцентують увагу на ролі сукупної пропозиції, на що впливають ставки оподаткування. Згідно теорії економіки пропозиції, надмірно високий рівень оподаткування негативно позначається на діловій активності, скорочує сукупну пропозицію і уповільнює економічне зростання. Граничною ставкою для податкового вилучення до бюджету А. Лаффер вважає 30 відсотків суми доходів, у межах якої збільшується сума доходів бюджету. А ось при 40—50 відсотковому вилученні доходів, коли ставка податку потрапляє до "забороненої зони" впливу, скорочуються збереження населення, що спричинює незацікавленість інвестування в ті чи інші галузі економіки та скорочення податкових надходжень.

І навпаки, зниження податків стимулює розвиток економіки. Це веде до того, що доходи держави збільшуються не за рахунок розширення податкової бази, а за рахунок підвищення податкової ставки та податкового ярма. Деякими аспектами цієї теорії скористався уряд США при проведенні податкової реформи в 20—60-ті роки ХХ ст., а потім, з врахуванням нових розробок, — у 80-ті роки. Головна ідея неокласичної теорії полягає у пошуках методів зниження інфляції та впровадженні значних пільг корпораціям і тій частині населення, яка формує споживчий попит на ринку. Не звертаючи уваги на популярність та практичне використання методів неокласичного напрямку, повної заміни кейнсіанських методів регулювання економіки не відбулося. Таким чином, під фіскальною політикою розуміється політика уряду, що спрямована на формування доходів державного бюджету за допомогою встановлення взаємозалежності між податковими ставками, які мають бути на оптимальному рівні, і обсягом податкових надходжень.

Можливість поповнення бюджету за рахунок оподаткування є достатньо очевидною. Але в реальному житті це може виявитись зовсім не так, оскільки можна зіткнутись з безліччю інших проблем. Кожен податок, у якій би формі його не стягували, зменшує зацікавленість у продуктивній діяльності. Цю тенденцію достатньо чітко дослідив Артур Лаффер ("крива Лаффера"). Отже, намагаючись збільши-

Таблиця 1. Основні показники формування та виконання державного бюджету України у 2007–2011 рр., млн грн.

Показники	Фактичне виконання				
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Доходи	219936,5	297893,0	272967,0	314506,32	398553,6
Видатки	226054,4	309203,7	307399,4	377842,8	416853,6
Кредитування	1583,9	2813,8	2825,8	1348,4	4757,9
Фінансування	135897,9	8954,2	-45011,3	58334,0	126663,3

Джерело: [6].

ти податкові надходження за рахунок підвищення податкових ставок або акцизів, швидко досягаємо такої межі, коли зменшується податкова база, доходи або обсяги реалізації. Наслідком такого зменшення стане скорочення власне податкових надходжень. Звідси випливає доволі парадоксальний висновок: лібералізація податкової системи може забезпечити збільшення податкових надходжень. Крива Лаффера є аргументом на користь лібералізації оподаткування [4].

У найближчій перспективі перехід до меншої податкової ставки може означати зменшення надходжень до бюджету. Але з часом (крива Лаффера ілюструє довготривалу залежність) відбуватимуться певні зміни. Передусім збільшаться чисті доходи, а отже, зростуть і заощадження. Це сприятиме збільшенню інвестицій, зростанню виробництва, зайнятості, а отже, і збільшенню доходів, які є базою оподаткування [7, с. 56]. Основним завданням податкової політики в середньостроковій перспективі має стати стимулювання економічного зростання на інноваційно-інвестиційній основі.

Для виконання цього завдання необхідно запровадити:

— прискорену амортизацію для технологічного устаткування;

— стимули для модернізації основних фондів, а саме звільнення від оподаткування частини прибутку, що спрямовується на реінвестування, та збільшення груп основних фондів із запровадженням диференційованої шкали норм амортизації;

— інвестиційний податковий кредит на інвестиції у базові інновації.

Подальші стратегічні кроки щодо реформування податкової системи мають також полягати в переміщенні податкового навантаження з мобільних факторів виробництва на споживання природних ресурсів, насамперед за рахунок оподаткування тих товарів і послуг, споживання яких завдає найбільшої шкоди навколишньому середовищу [2, с. 100]. Проведення фіскальної політики має особливості та виявляється через деякі форми й змістовну обґрунтованість. Вона може бути стимулюючою й стримуючою.

Стимулюючу дискреційну фіскальну політику застосовують переважно у періоди спаду економіки. Вона забезпечує зниження падіння виробництва, що важливо, але за рахунок дефіцитного фінансування.

Застосовують стримуючу дискреційну фіскальну політику в умовах інфляційного зростання. Така державна політика орієнтується вже на позитивне сальдо бюджету. Механізм дискреційної фіскальної політики досить простий. Але, оскільки в реальній економіці діють паралельні й різноспрямовані, а часом непередбачувані фактори, то створення оптимальної фіскальної політики — завдання досить складне.

Поряд із дискреційною фіскальною політикою, важливу роль у регулюванні економіки відіграє так звана автоматична фіскальна політика, або політика автоматичних (вбудованих) стабілізаторів [5, с. 9]. Як показує світовий досвід, податки — найдемократичніший спосіб економічного регулювання, оскільки вони автоматично реагують на зміни економічного стану, виконуючи важливу стабілізуючу роль в економічній діяльності, без необхідності будь-яких заходів з боку уряду. В умовах зниження ділової активності складним завданням стало збереження фінансової бази держави, принаймні на рівні попередніх періодів.

Важливим досягненням бюджетно-податкової політики уряду в 2011 р. варто назвати мобілізацію до бюджету значного фінансового ресурсу в умовах спаду економіки, за рахунок: підвищення ставок податків, активного залучення державних позик; прихованої емісії облігацій внутрішньодержавної позики; вилучення до бюджету частини

фінансових ресурсів підприємств, несвоєчасне відшкодування ПДВ; розширення бази оподаткування. Фундаментальною проблемою стало порушення принципу збалансованості бюджету (табл. 1).

Уряд та парламент протягом 2011 р. додатково розширювали видатки (на підвищення соціальних гарантій тощо). Обмеженість ресурсів змусила уряд визначити пріоритетні напрями скерування фінансових ресурсів. Уряд чітко визначив своїм головним завданням збереження соціальної стабільності, тому фінансування поточних видатків, передусім на оплату праці та трансферти населенню, здійснювалося першочергово.

Сьогодні значну загрозу макроекономічній стабільності становить:

а) ризик так званого "технічного дефолту", оскільки дефіцит фінансових ресурсів та політичний чинник, імовірно, сприятимуть тому, що доходи бюджету спрямовуватимуться передовсім на фінансування захищених статей, а питання погашення зобов'язань вирішуватиметься або через реструктуризацію боргів уряду, що означатиме технічний дефолт України, або через нові боргові зобов'язання [5, с. 8];

б) посилення фіскального тиску на економіку, в результаті розроблення урядом великої кількості нормативно-правових актів, метою яких є збільшення податкових надходжень до бюджету. Деякі з них мають конструктивне спрямування, оскільки розширюють податкову базу за рахунок боротьби з ухиленням від сплати податків, проте наслідки інших можуть бути досить критичними. Особливо відчутно фіскальний тиск планується посилити на державний сектор економіки;

в) прихована емісія грошей.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день не існує якої-небудь однієї єдиної вірної теорії економічного регулювання. У багатьох іноземних країнах, уряди яких застосовують методи регулювання на практиці, існує взаємодія трьох основних концепцій: кейнсіанство з різноманітними варіаціями, теорія економіки пропозиції та монетаризм. І незважаючи на те, що неокласичні напрями частіше використовуються в якості теоретичної основи для державного регулювання, вчені вже не відділяють ці методи від кейнсіанських, все більше знаходячи у своїх роботах їх взаємопроникнення.

Особливістю фіскального регулювання економічного зростання в Україні стало спрямування його на досягнення результату протягом короткострокових періодів. Недостатньою є спрямованість фіскальної політики на досягнення високої якості економічного зростання, перетворення внутрішнього споживчого попиту на дієвий фактор економічного зростання, державне фінансування розвитку інфраструктури. Отже для забезпечення довгострокового економічного зростання потрібна активна фінансова політика.

Література:

1. Белова И. А. Эволюция теоретических основ фискальной политики государства / И. А. Белова // Вестник Челябинского государственного университета: Экономика. Вып. 29. — 2010. — № 27 (208). — С. 17—20.
2. Гейць В. М. Новий курс: реформи в Україні. 2010—2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К.: НБУ НБУВ, 2010. — 232 с.
3. Користін О.Є. Еволюція теорії оподаткування [Електронний ресурс] / О.Є. Користін, Ю.П. Потернак. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2011_2/korystin.pdf
4. Скоропад І.С. Фіскальна політика як спосіб наповнення державного бюджету [Електронний ресурс] / І.С. Скоропад, О.В. Гарасимчук. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vn/Menagment/2011_714/79.pdf
5. Соломенко С.М. Бюджет повної зайнятості та фіскальна політика // Фінанси України. — 2008. — № 4. — С. 3—12.
6. Статистичний щорічник України за 2011 рік / [за ред. О.Г. Осаулєнка]. — К.: ТОВ "Август Трейд", 2012. — 559 с.
7. Швабій К.І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики: моногр. / К.І. Швабій. — Ірпінь: НУ ДПС України, 2009. — С. 180.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2012 р.